

Стаття надійшла до редакції 01.09.2020

Перевірено на плагіат 12.09.2020 р.

унікальність – 99.23%

<https://doi.org/10.17721/StudLing2020.17.85-99>

УДК 81'42

КОНЦЕПТ *БІЖЕНЕЦЬ* У ДИСКУРСАХ НОВИХ МЕДІА (на матеріалі німецьких офіційних медіа і соціальних мереж)

Андріанна Василівна Мільо, anrianna1972@gmail.com

аспірантка

Національна академія Служби безпеки України

Стаття присвячена дослідженню концепту *БІЖЕНЕЦЬ/FLÜCHTLING* у дискурсі нових медіа Німеччини у 2015 році, відзначеному найвищим рівнем шукачів притулку у державі. За результатами контент-аналізу визначено опозиційні наративи та тематичні групи лексичних маркерів, що представляють офіційну позицію та позицію громадянського суспільства (в контенті соціальних мереж). Дискурс-аналіз довів, що в інформаційному просторі Німеччини спостерігається «битва наративів» офіційних медіа, які впроваджують системну державну політику «*Willkommenskultur*» – доброзичливого ставлення до біженців, і соціальних мереж, що демонструють також й несприятливе ставлення до шукачів притулку – від критичного до суто негативного. Визнано, що концепт *БІЖЕНЕЦЬ/FLÜCHTLING* є дискурсоутворювальним як в офіційних, так і в неофіційних медіа Німеччини, де має опозиційні конотації, тим самим експлікуючи «битву наративів» і «війну дискурсів».

Зроблено висновок щодо наявності єдиної державної комунікативної стратегії у питанні біженців й відповідної системної організації комунікацій офіційних нових медіа, що транслиють урядову позицію з орієнтацією на концептуальні картини світу різних цільових аудиторій держави.

Дослідження здійснювалося з використанням технології Великих даних (*Big Data*), що сприяло отриманню вірогідних результатів.

Ключові слова: концепт, *БІЖЕНЕЦЬ/FLÜCHTLING*, контент-аналіз, дискурс, «битва наративів», нові медіа.

© Мільо А. В. [Мильо А. В.], anrianna1972@gmail.com

Концепт *БІЖЕНЕЦЬ* у дискурсах нових медіа (на матеріалі німецьких офіційних медіа і соціальних мереж)
[Концепт *БЕЖЕНЕЦ* в дискурсах новых медиа (на материале немецких официальных медиа и социальных сетей)] (Українською / На укр. яз.)

**THE CONCEPT *REFUGEE* IN THE DISCOURSE OF NEW MEDIA
(Case Study of Government Media and Social Networks of Germany)**

Andrianna V. Milo, anrianna1972@gmail.com

PhD student

National Academy of Security Service of Ukraine

The article deals with the study of the concept REFUGEE/FLÜCHTLING in the discourse of the new media of Germany in 2015 – the year which was characterized by the highest level of asylum seekers in the country. Based on the results of the content analysis, the positional narratives and thematic groups of lexical markers representing the official position and the position of the civil society (in the social media content) have been defined. The discourse-analysis proved that in the German infosphere there is a "battle of narratives" between the official media which put into action a systemic government policy of friendly treatment of refugees – «Willkommenskultur», and social networks which also manifest an unfavourable attitude towards asylum seekers – from critical to totally negative. It has been established that the concept REFUGEE/FLÜCHTLING has a discourse-forming function in both official and unofficial media in Germany where it has negative connotations, thereby revealing the «battle of narratives» and the «battle of discourses».

It has been concluded that there is a single government communication strategy in the issue of refugees and a corresponding system of organization of official new media communications which broadcast the government's position with a focus on conceptual worldviews of different target audiences of the country.

The study was carried out using the Big Data technology, which contributed to obtaining of valid results.

Keywords: concept, REFUGEE/FLÜCHTLING, content analysis, discourse, «battle of narratives», new media.

**КОНЦЕПТ БЕЖЕНЕЦ В ДИСКУРСАХ НОВЫХ МЕДИА
(на материале немецких официальных медиа и социальных сетей)**

Андрианна Васильевна Мильо, anrianna1972@gmail.com

аспирантка

Национальная академия Службы безопасности Украины

Статья посвящена исследованию концепта БЕЖЕНЕЦ/FLÜCHTLING в дискурсе новых медиа Германии в 2015 году, маркированным наивысшим уровнем искателей приюта в стране. По результатам контент-анализа определены

© *Milo A. V. [Mil'o A. V.]*, anrianna1972@gmail.com

The Concept *REFUGEE* in the Discourse of New Media (Case Study of Government Media and Social Networks of Germany) [Koncept *BIZhENEC*" u dyskursah novykh media (na materiali nimec'kykh oficijnykh media i social'nyh merezh)] (in Ukrainian)

опозиционные нарративы и тематические группы лексических маркеров, которые представляют официальную позицию и позицию гражданского общества (в контенте социальных сетей). Дискурс-анализ продемонстрировал, что в информационном пространстве Германии наблюдается «битва нарративов» официальных медиа, которые внедряют системную государственную политику «Willkommenskultur» – доброжелательного отношения к беженцам, и социальных сетей, которые демонстрируют также и недоброжелательное отношение к искателям убежища – от критического до негативного. Концепт БЕЖЕНЕЦ/FLÜCHTLING является дискурсообразующим как в официальных, так и в неофициальных медиа Германии, где имеются негативные коннотации, эксплицирующие «битву нарративов» и «войну дискурсов».

Сделан вывод о наличии единой государственной коммуникативной стратегии в вопросах беженцев и соответствующей системной организации коммуникаций официальных новых медиа, которые транслируют позицию правительства с ориентацией на концептуальные картины мира разных целевых аудиторий страны.

Исследование осуществлялось с использованием технологии Больших данных (Big Data), что способствовало получению достоверных результатов.

Ключевые слова: концепт, БЕЖЕНЕЦ/FLÜCHTLING, контент-анализ, дискурс, «битва нарративов», новые медиа.

Вступ. Концепт *БІЖЕНЕЦЬ* – один із провідних маркерів сучасних викликів і гібридних загроз інформаційній безпеці держав. Його актуалізація зумовлена соціально-політичними факторами, зокрема «кризою біженців» у 2015 році в Європі. Німеччина стала однією із найпривабливіших країн, куди спрямувалися численні потоки біженців. Необхідність вивчення проблеми біженства на матеріалі німецькомовних нових медіа за допомогою спеціальних лінгвістичних досліджень набуває дедалі більшої **актуальності**, оскільки дозволяє осмислити образ шукача притулку у мовній картині світу носіїв німецької лінгвокультури. Консцієнтальний вимір концепту *БІЖЕНЕЦЬ/FLÜCHTLING* досліджений крізь призму «битви нарративів» у дискурсі нових медіа, що представляють як державну точку зору (державні медіа), так й позицію громадянського суспільства (соціальні мережі), а також «характеризуються масштабністю впливу на аудиторію, беруть участь у конструюванні особливої реальності» [Talbot 2007, p. 3].

Наукові розвідки щодо концепту *БІЖЕНЕЦЬ* малочисельні. У Німеччині сутність поняття *БІЖЕНЕЦЬ* висвітлювали К. Беке [Böke 1996, p. 131-210], Д. Шульце [Schulze 1987, p. 2], в Австрії – у межах критичного дискурс-аналізу

© Мільо А. В. [Мильо А. В.], anrianna1972@gmail.com

Концепт *БІЖЕНЕЦЬ* у дискурсах нових медіа (на матеріалі німецьких офіційних медіа і соціальних мереж) [Концепт *БЕЖЕНЕЦ* в дискурсах нових медіа (на матеріалі німецьких офіційних медіа і соціальних мереж)] (Українською / На укр. яз.)

до цієї проблеми зверталася Р. Водак [Wodak 1993]. Ґрунтовно концепт *БІЖЕНЕЦЬ/FLÜCHTLING* у німецьких медіатекстах висвітлено у наукових працях Ю. Мальцевої [Мальцева 2016, с. 29-43], М. Галлера [Haller 2017; 2019] та дослідницькими командами проєктів «Otto Brenner Stiftung» [Fengler, Kreutler 2020; Otto Brenner Stiftung] та «More in common» [Einstellungen gegenüber ... 2017].

Об'єктом аналізу є концепт *БІЖЕНЕЦЬ* у дискурсах нових медіа Німеччини.

Предметом дослідження є вивчення результатів аналізу деталізації контенту на матеріалі сайтів і соціальної мережі Фейсбук Німеччини (*Süddeutsche Zeitung, Der Tagesspiegel, Stuttgarter Zeitung, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Zeit Online, Der Spiegel, Tagesschau, Bild, Welt-online, Berliner Zeitung*) за 2015 рік, оскільки цей період відзначений найбільшою кількістю інформаційних повідомлень стосовно біженців. За цей час зафіксовано **17722** публікацій за темою. Оскільки емпіричний матеріал отримано за результатами контент-аналізу із використанням технологій *Big Data*, паспортизувати його не вдається за можливе.

Мета цієї статті – дослідити концепт *БІЖЕНЕЦЬ* у дискурсах нових медіа Німеччини крізь призму «боротьби дискурсів».

Завдання: деталізувати контент сайтів і соціальної мережі; визначити тематичні групи лексичних маркерів; сформувати опозиційні наративи.

Наукова новизна цієї розвідки полягає у визначенні опозиційних наративів, когнітивною основою яких є концепт *БІЖЕНЕЦЬ* у німецькомовних нових медіа, що сприятиме аналізу фрагментів національних концептуальних картин світу.

Методи дослідження: вивчення дискурсу нових медіа здійснено за допомогою формальних методів дослідження *великих даних (Big Data)* та *методу критичного дискурс-аналізу*. *Формальні методи дослідження великих даних (Big Data)* забезпечили пошук повідомлень за темою біженства у глобальній мережі; відстежування інформаційних потоків, наративів, подій, тенденцій; вивчення динаміки публікацій. Критичний дискурс-аналіз сприяв визначенню системи наративів, де позиціонований концепт *БІЖЕНЕЦЬ*, та меседжів, що транслюються на різні цільові аудиторії, урядову та неофіційну позиції щодо питання біженства.

У цьому дослідженні використано терміни *наратив* і *меседж*. Використання їх у доктринальних документах України [Військова доктрина України 2015; Доктрина інформаційної безпеки, 2017] є свідченням прикладного використання лінгвістичних знань у сфері забезпечення національної безпеки держави. Під наративом розуміємо «спеціально підготовлений текст, призначений для вербального викладення у процесі стратегічних комунікацій з метою інформаційного впливу на цільову аудиторію» [Доктрина інформаційної безпеки, 2017]. Термін *меседж* сьогодні представлено в словниках Національної академії наук України. Так, «Новітній онлайнний словник української мови» [Новітній онлайнний словник ... 2013-2018], що продовжує лексикографічні традиції «Академічного тлумачного словника української мови» [Академічний тлумачний ... 1970-1980], визначає меседж як «а) ключовий смисл якої-небудь комунікації, суть сказаного чи того, що має бути сказано, донесено; б) що-небудь висловлене непрямо, через вчинки, дії, посередників, але зміст чого достатньо зрозумілий для адресата та зацікавлених осіб; сигнал, знак» [Новітній онлайнний словник ... 2013-2018].

Результати дослідження та їх обговорення. У масмедійному дискурсі представлена неофіційна точка зору й просуваються меседжі неприйняття та агресії по відношенню до втікачів. Одна з причин виникнення такої дискурсивної ситуації має лінгвокогнітивний характер і полягає у незбігу кодових систем біженців і громадян приймаючої країни – метаінформаційних знань, що «представляють собою, головним чином, засоби, необхідні людині для отримання або передачі інформації» [Йокояма 2005, с. 40].

Контент-аналіз довів, що 91 % повідомлень офіційних медіа присвячено впровадженню офіційної позиції щодо питання біженства й має позитивну конотацію, 9 % – проблемним питанням щодо прийому та адаптації біженців: ці повідомлення мають негативну конотацію.

Виявлено, що державна стратегія щодо біженців має системне лінгвопраматичне оформлення.

1. Кожний крок державної стратегії супроводжується певним наративом, спрямованим на формування сприятливого ставлення з боку різних цільових аудиторій до біженців: людиноорієнтоване втілення державної стратегії: (наратив «*Притулок в Європі – якщо, як, коли, де?*» – «*Asyl in Europa – wenn, wie, wann, wo?*»); регіональний підхід до вирішення питання прийому та адаптації біженців (наратив «*Берлін біженців*» – «*das Berlin der Flüchtlinge*»);

© Мільо А. В. [Мильо А. В.], anrianna1972@gmail.com

Концепт *БІЖЕНЕЦЬ* у дискурсах нових медіа (на матеріалі німецьких офіційних медіа і соціальних мереж) [Концепт *БЕЖЕНЕЦ* в дискурсах новых медиа (на материале немецких официальных медиа и социальных сетей)] (Українською / На укр. яз.)

готовність прийняти велику кількість біженців (наративи *«Такої великої кількості біженців не було ще з часів війни»* – *«So viele Flüchtlinge wie seit dem Krieg nicht mehr»*; *«Хвиля ще тільки попереду»* – *«Welle kommt erst noch»*); вивчення біженців як дискурсивної спільноти (наратив *«Хто, власне, до нас приходять?»* – *«Wer kommt da eigentlich zu uns?»*) з метою їх адаптації до життя в Німеччині (наратив – *«Прибувати, вчитися, орієнтуватися»* – *«Ankommen, lernen, orientieren»*); просвітництво громадян Німеччини (наратив *«Громадяни знають про біженців і притулок замало»* – *«Bürger wissen zu wenig über Flüchtlinge und Asyl»*).

2. Наратив *«Ми це подолаємо»* (*«Wir schaffen das»*) демонструє згурованість нації у питанні допомоги біженцям у подоланні пов'язаних з цією ситуацією проблем. Його вербалізують як офіційні медіа: *«Einig über Hilfe für Flüchtlinge»*; *«Mehr für Flüchtlinge tun»*; *«Kümmern im Akkord um Asylbewerber»*; *«Gemeinsam für Flüchtlinge»*; *«Im Namen der Flüchtlinge»*; *«Offenes Herz für Flüchtlinge»*; *«Eine Welle der Hilfsbereitschaft für Flüchtlinge»*; *«Sorge: Flüchtlinge haben Priorität»*; *«im Namen der Menschlichkeit»*; *«Rettet die Flüchtlinge»*; *«Flüchtlinge keine Katastrophe»*; *«Deutschland empfängt Tausende Flüchtlinge an den Bahnhöfen»*; так і відомі особистості *«Ein Bundestagsabgeordneter nimmt Flüchtlinge auf»*; *«Sarah Connor nimmt Flüchtlinge auf»*. Наратив *«Wir schaffen das»* базується на концептах КОЛО СВОЇХ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, що позиціонуються як складові німецької ідентичності. Ці концепти є дискурсоутворювальними як у повідомленнях офіційних медіа, промовах перших осіб, так і в соціологічних дослідженнях, де концепт БІЖЕНЕЦЬ має дискурсоутворювальний статус. Так, в дослідженні проекту «More in Common» [Einstellungen gegenüber ... 2017, p. 70] зазначено, що *«німецьке населення є одним із найдружелюбніших в Європі по відношенню до мігрантів. Їх почуття відповідальності перед людьми, які шукають захист від війни, конфліктів і переслідувань є однозначним, і для багатьох це почуття відповідальності пов'язується із німецькою ідентичністю»*. Концепт ІСТОРИЧНА І ГУМАНІТАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕРЕД БІЖЕНЦЯМИ (HISTORISCHE UND HUMANITÄRE VERANTWORTUNG GEGENÜBER FLÜCHTLINGEN) став дискурсоутворювальним у промові на честь до Дня біженця 20 червня, Федерального міністра Томаса Маїцієре. *«Gerade wir Deutschen wissen, welches menschliche Leid hinter jedem einzelnen Flüchtlingsschicksal steckt, denn wir haben es damals selbst erfahren, und wir haben es anderen Menschen zugefügt. Daraus*

© Milo A. V. [Mil'o A. V.], anrianna1972@gmail.com

The Concept REFUGEE in the Discourse of New Media (Case Study of Government Media and Social Networks of Germany) [Konzept BIZhENEC" u dyskursah novyh media (na materiali nimec'kyh oficijnyh media i social'nyh merezh)] (in Ukrainian)

erwächst eine besondere historische und humanitäre Verantwortung gegenüber Flüchtlingen. Ich freue mich über die von einem breiten gesellschaftlichen Konsens getragene Hilfsbereitschaft in Deutschland» (Саме нам, німцям, відомо, яке людське страждання криється за кожною окремою долею біженця, оскільки ми самі пережили це у минулому, і ми самі також спричинили його й іншим людям. Як наслідок цього, виникає особлива історична і гуманітарна відповідальність перед біженцями. Я радитиму, якщо буде досягнуто широкого консенсусу в суспільстві, що базується на готовності допомогти в Німеччині) [Deutschland übernimmt ... 2014]. Концепт **ІСТОРИЧНА І ГУМАНІТАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕРЕД БІЖЕНЦЯМИ** актуалізує офіційну позицію Німеччини щодо біженців.

3. Концепт **ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ** входить у концептосферу **БІЖЕНЕЦЬ** і є ключовим для протиставлення німецької концептуальної картини світу й концептуальних картин світу країн ЄС та США, які постають у дискурсах щодо біженців. Показовим лінгвокультурним фактом є перелік країн, що Німеччина звинувачує у неполіторкетному ставленні до біженців (Угорщина, Чехія, Великобританія, США, Італія, Македонія, Туреччина, Словенія, Австрія, країни Балтії, Словаччина, Норвегія, Данія, Греція, Польща). Найчастотнішими лексемами, що використовують офіційні медіа для опису ставлення інших країн до біженців, є лексеми негативної конотації, що відносяться до таких тематичних груп:

– «застосування сили проти біженців» (48 %): *Auf Flüchtlinge **wird** vorerst nur verbal **geschossen**; Ungarische Polizei setzt **Tränengas** gegen Flüchtlinge ein; Serbien wirft Ungarn «**brutales Vorgehen**» vor; Ungarn setzt **Wasserwerfer und Tränengas** gegen Flüchtlinge ein; Mazedonische Polizei setzt **Tränengas** gegen Flüchtlinge ein; Ungarn will Flüchtlinge **internieren** und notfalls **einsperren**; Slowenien will Flüchtlinge **mit Armee stoppen**; Türkische Polizei **hält** Flüchtlinge auf;*

– «відмова приймати біженців» (31 %): *Ungarn **nimmt keine** Flüchtlinge mehr auf; Ungarn baut **Zaun an der kroatischen Grenze**; Zeman: **Niemand hat** Flüchtlinge **eingeladen**; Eine Nation **macht die Tür zu**; Dänische Asylreform **trifft** Flüchtlinge **hart**; Amerika **will keine** Flüchtlinge **aufnehmen**; Trump will Flüchtlinge nach Syrien **zurückschicken**; Balkanstaaten **weisen** viele Flüchtlinge **ab**; Frankreich **fordert Aufnahmestopp** für Flüchtlinge; Innenpolitiker der Union **wollen** Flüchtlinge **abweisen**; Norwegen **plant schärferes Asylrecht**;*

© Мільо А. В. [Мильо А. В.], anrianna1972@gmail.com

Концепт **БІЖЕНЕЦЬ** у дискурсах нових медіа (на матеріалі німецьких офіційних медіа і соціальних мереж) [Концепт **БЕЖЕНЕЦ** в дискурсах новых медиа (на материале немецких официальных медиа и социальных сетей)] (Українською / На укр. яз.)

– «заклики до виселення біженців» (12 %): *Ungarn wirft Flüchtlinge aus den Städten; Wir wollen diese Menschen nicht haben;*

– «загострення відносин між Німеччиною та іншими країнами через питання біженців» (9 %): *Orbán wirft Berlin «moralischen Imperialismus» vor; Streit über Flüchtlinge zwischen Berlin und Wien wird schärfer; De Maizièere kritisiert Verhalten Österreichs.*

4. Про наявність єдиної комунікативної стратегії щодо толерантного ставлення до біженців свідчить розгалуженість поняттєвої парадигми:

➤ впровадження медіаосвіти офіційними медіа на основі актуалізації різниці між лексемами-вербалізаторами концепту *БІЖЕНЕЦЬ*: *Vertriebene und heutige Flüchtlinge nicht vergleichbar; Auswanderer und Einwanderer; Hier endet das Gendern (через відсутність у нім. мові жіночого роду для слова «біженець»); Die Zahl der Flüchtlinge und Vertriebenen aufgrund kriegerischer Auseinandersetzungen und politischer Verfolgung ist weltweit so hoch wie seit dem Zweiten Weltkrieg nicht mehr;*

➤ наявність розгалуженої системи тематичних груп щодо соціальної адаптації біженців – ще одне свідчення впровадження планомірної державної стратегії: *Merkel fordert schnelle Integration der Flüchtlinge (Меркель вимагає швидкої інтеграції):*

➤ «інтеграція»: *Integriert durch die Arbeit; Wirtschaft: Flüchtlinge schneller integriere; Ein Integrationskurs für Flüchtlinge; Ländliche Regionen für Flüchtlinge attraktiv machen;*

➤ «правове врегулювання статусу біженців»: *Das neue deutsche Asylrecht; Zweites Asylpaket bald im Kabinett; Integrationsvereinbarung für Flüchtlinge (CDU-Bundestagsfraktion beschließt Maßnahmenkatalog mit Rechten und Pflichten);*

➤ «забезпечення соціальних потреб»: *Ein Sozialpädagoge für 90 Flüchtlinge; Dolmetscher und Ärzte benötigt; Fahrscheine und Kultur für Flüchtlinge; Klinikum versorgt Flüchtlinge, Winterkleidung für Flüchtlinge; Flüchtlinge gezielt unterstützen; Bischof: Kirchen für Flüchtlinge öffnen; Fast ein Fünftel mehr Flüchtlinge beziehen Hartz IV;*

➤ «фінансова допомога біженцям»: *Geld vom Bund für Flüchtlinge aufgeteilt; Kommunen bekommen mehr finanzielle Hilfen für Flüchtlinge; Milliarden für die Flüchtlinge; Schon elf Millionen Euro für Flüchtlinge in diesem Jahr; Bundesländer rechnen mit 17 Milliarden Ausgaben für Flüchtlinge;*

© Milo A. V. [Mil'o A. V.], anrianna1972@gmail.com

The Concept *REFUGEE* in the Discourse of New Media (Case Study of Government Media and Social Networks of Germany) [Konzept *BIZhENEC*" u dyskursah novyh media (na materiali nimec'kyh oficijnyh media i social'nyh merezh)] (in Ukrainian)

➤ «центри для надання допомоги біженцям»: *«Welcome-Center» für Flüchtlinge; Online-Wegweiser für Flüchtlinge;*

➤ «необхідність психологічної допомоги для біженців»: *Vom Traum zum Trauma; Angst vor Bomben im Boden; Flucht ins vermeintliche Paradies; Jeder Deutsche hat ein Haus – in der Vorstellung der Flüchtlinge; Ausbruch aus der Hoffnungslosigkeit; Mindestens die Hälfte der Menschen ist psychisch krank; Not und Enttäuschung treiben Albaner nach Deutschland; Sie wollen nicht mehr kämpfen; Flüchtlinge fühlen sich im Stich gelassen;*

➤ «соціальні проекти для біженців»: *Fußball braucht keine Sprache; Verhaltensregeln für Flüchtlinge; Für den Sport und für Flüchtlinge; Ausstellung für Flüchtlinge; Hessische Künstler spielen für Flüchtlinge; Internetseite zum Thema Sport für Flüchtlinge;*

➤ «центри надання підтримки і допомоги біженцям»: *Jeder Zweite ist traumatisiert; Anwälte für Flüchtlinge;*

➤ «робочі місця для біженців»: *Arbeit für die Flüchtlinge; Flüchtlinge sollen arbeiten dürfen; IHK-Präsident sieht Flüchtlinge als Chance; Opel will Flüchtlinge ausbilden; Flüchtlinge sollen im sozialen und ökologischen Bereich arbeiten; Flüchtlinge in den Freiwilligendienst; Flüchtlinge für den Arbeitsmarkt; Flüchtlinge sind in Familienunternehmen gefragt; Wie Flüchtlinge anderen Flüchtlingen helfen; Flüchtlinge können Flüchtlingshelfer werden;*

➤ «освіта і навчання біженців»: *Flüchtlinge zügig beschulen; 120 Lehrer werden für Flüchtlinge qualifiziert; Mentoren für Flüchtlinge; IT für die Flüchtlinge; Flüchtlinge sollen Rechtsstaat kennenlernen; Berufsbildung für Flüchtlinge; Ohne Zertifikate an die Uni;*

➤ «позитивний вплив біженців на економіку Німеччини»: *Die Flüchtlinge und der Arbeitsmarkt: Können Asylbewerber einen Beitrag zur Bekämpfung des Fachkräftemangels leisten?; Drücken die Flüchtlinge unsere Löhne?; Holzindustrie: Aufschwung durch Flüchtlinge; Flüchtlinge verändern die Wirtschaftsstruktur.*

4. Проблемні питання щодо прийому та адаптації біженців в офіційних медіа представлені наративами, що транслюють стурбованість щодо радикалізації суспільства навколо цього питання

– «Чому деякі люди не хочуть приймати біженців?» («*Warum manche Menschen keine Flüchtlinge aufnehmen wollen*»). Цей наратив реалізується двома меседжами – «агресія проти біженців зростає» (*Anschlag auf geplante*

© Мільо А. В. [Мильо А. В.], anrianna1972@gmail.com

Концепт **БІЖЕНЕЦЬ** у дискурсах нових медіа (на матеріалі німецьких офіційних медіа і соціальних мереж) [Концепт **БЕЖЕНЕЦ** в дискурсах новых медиа (на материале немецких официальных медиа и социальных сетей)] (Українською / На укр. яз.)

Asylunterkunft in Sachsen; Europas neuer Eiserner Vorhang; Sorge vor Antisemitismus wächst; Nachbarn als Täter; Bis zu 30 Unbekannte überfallen Asylbewerber mit Baseballschlägern) і «агресія проти біженців має бути засуджена» (*Rechtsstaat gegen Ausländerhass; Übergriffe auf Flüchtlinge sind widerwärtig; Maas verurteilt Ausschreitungen gegen Flüchtlinge; In welchem Fall ermittelt der Generalbundesanwalt?; 35 Verletzte nach Angriff mit Pfefferspray; Merkel warnt vor neuem Rechtsterrorismus; Straftaten gegen Flüchtlinge nehmen stark zu; Mehr Angriffe auf Flüchtlinge; Flüchtlinge in Heidenau verletzt*);

– «*Біженці – це ноша чи благо для Німеччини?*» («*Flüchtlinge – Last oder Segen für Deutschland?*»). Цей наратив представлений трьома меседжами – «чиновники винні у бюрократичному ставленні до біженців» (*Wie unflexible Bürokraten Hilfe für Flüchtlinge blockieren; FDP warnt vor Überforderung durch Flüchtlinge; Kampf um den Mindestlohn für Flüchtlinge*); «біженці – серйозне навантаження на економічну систему Німеччини» (*Arbeitslosigkeit steigt; Sozialsysteme leiden; Kommunen fehlen 370.000 Plätze für Flüchtlinge; Städte rechnen mit Schulden für Flüchtlinge; 300.000 Flüchtlinge ohne Asylantrag in Deutschland; Kosten für Flüchtlinge verdoppeln sich; Flüchtlinge kosten das Land 600 Millionen Euro; Sechs Milliarden Euro mehr für Flüchtlinge; 500 Millionen Euro für Integration*); «біженці не хочуть адаптуватися до життя в Німеччині» (*Viele Flüchtlinge nicht für Arbeitsmarkt qualifiziert; 70 Prozent der Flüchtlinge brechen Ausbildung ab; Viele Flüchtlinge beenden Lehre vorzeitig; Bauindustrie warnt vor «Blauäugigkeit»; Bitte sprechen Sie Deutsch!*);

– «*Неповнолітні біженці: що з ними робити?*» («*Minderjährige Flüchtlinge: was macht man mit denen?*»). Цей наратив представлений меседжами «неповнолітні біженці – серйозна соціально-правова проблема» (*Bayern schlägt Alarm wegen minderjähriger Flüchtlinge; Gastfamilien für junge Flüchtlinge gesucht; Unruhe unter Jugendlichen; Unicef: Hälfte der Flüchtlinge in Syrien Kinder; Kindheit im Wartezustand; Wachsende Zahl minderjähriger Flüchtlinge; Die Problemen haben sich massiv verschärft; Bedrohung wegen einer Banane*) і «держава повинна опікуватися адаптацією неповнолітніх біженців» (*Unterstützung für unbegleitete Jugendliche auf der Flucht; Hilfen für unbegleitete minderjährige Flüchtlinge; Schutz und Förderung von minderjährigen Flüchtlingen; Schutz für Kinder auf der Flucht; Betreuung von unbegleiteten minderjährigen Flüchtlingen; Theaterprojekt mit jungen Flüchtlingen; Umweltbildung mit*

© Milo A. V. [Mil'o A. V.], anrianna1972@gmail.com

The Concept REFUGEE in the Discourse of New Media (Case Study of Government Media and Social Networks of Germany) [Koncept BIZhENEC" u dyskursah novyh media (na materiali nimec'kyh ofitsijnyh media i social'nyh merezh)] (in Ukrainian)

unbegleiteten minderjährigen Flüchtlingen; Hilfsbedürftige «Flüchtlingskinder» und Ankerkind.

Отже, наративи негативної конотації, що представлені в офіційному масмедійному дискурсі, містять меседжі, які ставлять проблему, і меседжі, що пропонують її вирішення. Таким чином, загальна державна стратегія щодо біженців має системне впровадження.

У дискурсі соціальних мереж, навпаки, 65 % наративів мають негативну конотацію і організують дискурси, опозиційні офіційним.

Носії лінгвокультури Німеччини сприймають шукачів притулку як економічних біженців, які шукають вигоди, та не вважають їх постраждалими внаслідок військових дій, про що свідчать такі меседжі: *Wirtschaftsflüchtlinge brauchen wir nämlich keine; unsere Hilfe und Solidarität sollte den Kriegsflüchtlingen zukommen; kommen aus wirtschaftlichen Gründen nach Deutschland; Wirtschaftsflüchtlinge sollten hier bei uns keinen Platz haben; wir benötigen Platz für Kriegsflüchtlinge; die sollten es mal arbeiten in ihrem eigenen Land versuchen und nicht hier bei der Arge anstehen und Hand aufhalten.*

Наратив «*Чому ми повинні платити і пкльуватися про економічних біженців?*» (*Warum sollten wir auch weiter für Wirtschaftsflüchtlinge bezahlen und sorgen?*) демонструє стурбованість через додаткові витрати за рахунок місцевого населення: *Man erwartet, dass hier Milch und Honig fließen; Aber für diese werden Milliarden rausgeschmissen, das normalerweise den DEUTSCHEN gehört; wir dürfen wieder mal zahlen!; in die Armut geraten sind; die Mieten steigen; die Lebenshaltungskosten steigen und die Gehälter sind nicht mehr ausreichend; auch die Renten werden immer geringer ausfallen; Dafür wird ne menge Geld ausgegeben und wir dürfen wieder mal zahlen!; Und der nächste Winter kommt bestimmt, nur die Frage, ob vor oder nach der Steuererhöhung; Deutschland schafft sich ab.*

Хаотичне прибуття великої кількості біженців, які негативно впливають на процеси в країні, представлено наративом «*Бідна Німеччина*» («*Armes Deutschland*»): *Meine Eltern hatten wie viele andere geholfen Deutschland in den Nachkriegsjahren mit aufzubauen, und würden sich im Grabe umdrehen; Was aus unserer einst so schönen Heimat geworden ist; Warum wird das Grundgesetz mit Füßen getreten?*

Носії німецької лінгвокультури негативно сприймають небажання біженців інтегруватися, що виражено наративом «*Не хочуть підлаштувати*

© Мільо А. В. [Мильо А. В.], arrianna1972@gmail.com

Концепт *БІЖЕНЕЦЬ* у дискурсах нових медіа (на матеріалі німецьких офіційних медіа і соціальних мереж) [Концепт *БЕЖЕНЕЦ* в дискурсах новых медиа (на материале немецких официальных медиа и социальных сетей)] (Українською / На укр. яз.)

своє життя до встановлених у Німеччині правил» («Sich einem Leben in Deutschland zu den hier geltenden Rechten nicht anschließen wollen»); Wer sich nicht benehmen kann, hat egal in welchem Land, nix verloren!!!; Es sind einige Tiere darunter!!!; Kann die Integration von so vielen Menschen aus fremden Kulturkreisen gelingen?; Rechtsstaatlichkeit gilt doch für alle, oder sind die Menschen in Deutschland vor dem Gesetz nicht mehr gleich?.

Наратив «**Закрити кордони**» («**Grenzen zu**») демонструє радикальну налаштованість носіїв німецької лінгвокультури щодо вирішення проблеми біженства і представлений двома меседжами – «встановити контроль на кордонах» (**Grenzkontrollen wieder einführen und gar nicht erst reinlassen; unkontrolliert alle Flüchtlinge aufnehmen; Grenzen dicht und Schluss; Illegal bleibt illegal und darf nicht einfach hingegenommen werden**) і «видворення з країни» (*konsequente Umsetzung der Abschiebung; Schickt die in die Wüste; Die haben hier nix verloren und sollten gleich wieder zurückgeschickt werden*).

Наратив «**Хмо сіє зброю, мой пожунає біженців!**» («**Wer Waffen sät erntet Flüchtlinge!**») демонструє звинувачення у причинах біженства – військові конфлікти у країнах міграції, куди продають велику кількість зброї: **Verkauft weniger Waffen ins Ausland!; Europa und Amerika sollen aufhören denen Waffen in die Hand zu drücken.**

Крім того, в дискурсі соціальних мереж впроваджуються наративи, що демонструють критичне ставлення до уряду і представлені такими меседжами:

– наратив «**Коли уже напевні хто-небудь затормозить уряд?**» («**Wann endlich bremst jemand die Regierung?**») вербалізується такими меседжами: *Noch nicht genug Migranten?; wenn deutsche Regierung einen klaren Plan hätte!; Das verpufft bei der Obrigkeit sowieso ungehört... Wir haben doch eh nichts zu melden bei denen... Demokratie gibt es in Deutschland schon lange nicht mehr; Kritisiert doch mal lieber die Bundesregierung; Durch Goldman & Sachs werden aktuelle Regierungen geschützt, im Interesse der Banken gehalten. Mit Flüchtlingen/Eindringlingen lässt sich gutes Geld verdienen... Organhandel, Menschenschmuggel, Versorgung, Bau von Lagern, Unterkünfte, Mediziner, Lebensmittelhersteller usw. jeder verdient mit Ware Mensch;*

– наратив «спонування до дій і заклики до супротиву» («**Wir müssen anfangen zu kämpfen**») підтверджується такими меседжами: **Das Deutsche Volk darf sich das nicht länger gefallen lassen; Diese Merkel ist nicht mehr Herr der Lage, die muss unbedingt gestürzt werden; Die Massen von Menschen bewirken was,**

die Flüchtlinge zeigen es doch. **Sind wir denn Dumm? Wir können das doch auch!!!; Wenn das «deutsche Volk» nicht schnellstmöglich aufsteht, auf die Straße geht, nimmt das ein schlimmes Ende! Es ist nur traurig;**

- наратив «уряд недостатньо опікується соціально незахищеними людьми, а приділяє більше уваги біженцям» (**Für Deutsche ist kein Geld da. Dafür wird ne menge Geld ausgegeben**) представлений такими меседжами: **es sind noch genug arme Menschen in Deutschland, die geholfen werden müssen und wenn das läuft, dann kann man über Flüchtlinge nachdenken; Was tun Sie denn für deutsche Obdachlose? Für deutsche Rentner? Oder für die vielen deutschen hungernden Kinder?; Wenn deutsche Obdachlose erfrieren, von Ratten angefressen werden, oder von euren Schätzchen angezündet werden, kümmert ihr euch um die auch?;**

- «прийняття біженців – політичний піар» (**Aufnahme der Flüchtlinge ist die politische PR: was unsere Politik uns zumutet; es Wählerstimmen kosten könnte.**

Наратив «**Біженці – загроза національній безпеці**» («**auf Dauer unsere Sicherungssysteme unterwandern**») представлений такими меседжами: **Das sind keine Flüchtlinge, sondern Eindringlinge; Unsere Zukunft wird von Angst bestimmt; Es wird keine Zukunft mehr gebe hier; Der IS hat angekündigt, mit dem Flüchtlingsstrom Dschihadisten nach Deutschland zu schleusen; Unkontrollierte strömen derzeit Asylbewerber nach Deutschland, die nicht einmal mehr registriert werden können. Zu Recht warnt Friedrich deshalb auch vor IS-Terroristen und islamistischen Schläfern, diese eingeführten «Menschenwaffen» entwickeln ihre notwendigen Emotionen zur Durchführung ihrer Aufgabe.**

Таким чином, дискурс-аналіз наративів офіційних медіа, де позиціонується концепт **БІЖЕНЕЦЬ/FLÜCHTLING**, дозволяє зробити висновок щодо наявності єдиної державної комунікативної стратегії у питанні біженців й відповідної системної організації комунікацій. В інформаційному середовищі концепт **БІЖЕНЕЦЬ/FLÜCHTLING** є дискурсоутворювальним в офіційних і неофіційних медіа Німеччини, де набуває конфронтативних конотацій, тим самим експлікуючи «битву наративів» і «війну дискурсів».

Література:

1. Академічний тлумачний словник української мови, (1970-1980). <http://sum.in.ua/>
2. Військова доктрина України, (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%20555/2015#Text>
3. Доктрина інформаційної безпеки, (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>

© Мільо А. В. [Мильо А. В.], arrianna1972@gmail.com

Концепт **БІЖЕНЕЦЬ** у дискурсах нових медіа (на матеріалі німецьких офіційних медіа і соціальних мереж) [Концепт **БЕЖЕНЕЦ** в дискурсах новых медиа (на материале немецких официальных медиа и социальных сетей)] (Українською / На укр. яз.)

4. Йокояма, О. *Когнитивная модель дискурса и русский порядок слов*, (Москва: Языки славянской культуры, 2005), 424.
5. Мальцева, Ю. «Концепт «беженец» в немецких медиатекстах», *Знак: проблемное поле медиаобразования*, 5(22): 29-43.
6. Новітній онлайн-новий словник української мови, (2013-2018). <http://sum.in.ua/f/mesedzh>
7. [Deutschland übernimmt eine besondere Verantwortung für Flüchtlinge. Pressemitteilung von Thomas de Maizière, 20.06.2014». Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat.https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/pressemitteilungen/DE/2014/06/weltfl%C3%BChtlingstag.html.](https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/pressemitteilungen/DE/2014/06/weltfl%C3%BChtlingstag.html)
8. Böke K., Liedke Fr., Wengeler M. Flüchtlinge und Vertriebene zwischen dem Recht auf die alte Heimat und der Eingliederung in die neue Heimat. Leitvokabeln der Flüchtlingspolitik. *De Gruyter : Politische Leitvokabeln in der Adenauer-Ära*. (Berlin; New York, 1996).
9. Einstellungen gegenüber nationaler Identität, Einwanderung, und Flüchtlingen in Deutschland. (2017), <https://www.moreincommon.com/media/dy3ba331/more-in-common-deutschland-report-deutsch.pdf>.
10. Fengler S., Kreutler M. *Stumme Migranten, laute Politik, gesplittene Medien. OBS-Arbeitspapier 39* (Frankfurt am Main, 2020), https://www.otto-brenner-stiftung.de/fileadmin/userdata/stiftung/02_Wissenschaftsportal/03_Publikationen/AP39_Migration.pdf.
11. Haller, M. *Die «Flüchtlingskrise» in den Medien. Tagesaktueller Journalismus zwischen Meinung und Information. OBS-Arbeitsheft 93* (Frankfurt am Main, 2017), https://www.otto-brenner-stiftung.de/fileadmin/user_data/stiftung/02_Wissenschaftsportal/03_Publikationen/AH93_Fluechtlingskrise_Haller_2017_07_20.pdf.
12. Haller, M. *Zwischen «Flüchtlingskrise» und «Migrationspakt». Mediale Lernprozesse auf dem Prüfstand. OBS-Arbeitspapier 37* (Frankfurt am Main, 2019), https://www.otto-brenner-stiftung.de/fileadmin/user_data/stiftung/02_Wissenschaftsportal/03_Publikationen/AP37_Fluechtlingskrise_II_Haller.pdf.
13. Otto Brenner Stiftung. <https://www.otto-brenner-stiftung.de>.
14. Schulze, D., Brelie-Lewien, D., Grebing, H. Flüchtlinge und Vertriebene in der westdeutschen Nachkriegsgeschichte. (Hildesheim, 1987).
15. Talbot, M. *Media Discourse: Representation and Interaction* (Edinburgh, Edinburgh University Press, 2007).
16. Wodak, R., Matouschek, B. «We are dealing with people whose origins one can clearly tell just by looking»: critical discourse analysis and study of neonacism in contemporary Austria. *Discourse and Society*. 1993. №4 (2).

References:

1. «Академічний тлумачний словник української мови [The Ukrainian Language Dictionary].», (1970-1980). <http://sum.in.ua/> (in Ukr.).
2. «Вишкова доктрина України [The Military Doctrine of Ukraine].», (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%20555/2015#Text> (in Ukr.).

3. «Doktryna informatsiinoi bezpeky [The Doctrine of Information Security of Ukraine].», (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text> (in Ukr.).
4. Yokoyama, O. «Kognitivnaya model' diskursa i russkiy poryadok slov [A Cognitive Discourse Model and Russian Word Order].» (Moskou: Yazyki slavyanskoj kul'tury), 424 (in Russ.).
5. Maltseva, Yu. «Kontsept «bezhenets» v nemetskich mediateksthakh [The concept «refugee» in the sphere of German mediatext].» *Znak: problemnoie pole mediaobrazovania [Sign: the problem field of media education]* 5 (22) (2016): 29-43 (in Russ.).
6. «Novitnii onlainovyi slovnyk ukrainskoi movy [Modern Online Dictionary of the Ukrainian Language].», (2013-2018). <http://sum.in.ua/f/mesedzh> (in Ukr.).
7. [«Deutschland übernimmt eine besondere Verantwortung für Flüchtlinge. Pressemitteilung von Thomas de Maizière, 20.06.2014». Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat.https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/pressemitteilungen/DE/2014/06/weltfl%C3%BChtlingstag.html.](https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/pressemitteilungen/DE/2014/06/weltfl%C3%BChtlingstag.html) (in Germ.).
8. Böke, K., Liedke, Fr., Wengeler, M. Flüchtlinge und Vertriebene zwischen dem Recht auf die alte Heimat und der Eingliederung in die neue Heimat. Leitvokabeln der Flüchtlingspolitik. *De Gruyter : Politische Leitvokabeln in der Adenauer-Ära.* (Berlin; New York, 1996) (in Germ.).
9. Einstellungen gegenüber nationaler Identität, Einwanderung, und Flüchtlingen in Deutschland. (2017), <https://www.moreincommon.com/media/dy3ba331/more-in-common-deutschland-report-deutsch.pdf>. (in Germ.).
10. [Fengler, S., Kreutler, M. *Stumme Migranten, laute Politik, gespaltene Medien. OBS-Arbeitspapier 39*](https://www.otto-brenner-stiftung.de/fileadmin/user_data/stiftung/02_Wissenschaftsportal/03_Publikationen/AP39_Migration.pdf) (Frankfurt am Main, 2020), https://www.otto-brenner-stiftung.de/fileadmin/user_data/stiftung/02_Wissenschaftsportal/03_Publikationen/AP39_Migration.pdf (in Germ.).
11. Haller, M. *Die «Flüchtlingskrise» in den Medien. Tagesaktueller Journalismus zwischen Meinung und Information. OBS-Arbeitsheft 93* (Frankfurt am Main, 2017), https://www.otto-brenner-stiftung.de/fileadmin/user_data/stiftung/02_Wissenschaftsportal/03_Publikationen/AH93_Fluechtlingskrise_Haller_2017_07_20.pdf. (in Germ.).
12. Haller, M. *Zwischen «Flüchtlingskrise» und «Migrationspakt». Mediale Lernprozesse auf dem Prüfstand. OBS-Arbeitspapier 37* (Frankfurt am Main, 2019), https://www.otto-brenner-stiftung.de/fileadmin/user_data/stiftung/02_Wissenschaftsportal/03_Publikationen/AP37_Fluechtlingskrise_II_Haller.pdf. (in Germ.).
13. Otto Brenner Stiftung. <https://www.otto-brenner-stiftung.de>. (in Germ.).
14. Schulze, D., Brelie-Lewien, D., Grebing, H. Flüchtlinge und Vertriebene in der westdeutschen Nachkriegsgeschichte. (Hildesheim, 1987) (in Germ.).
15. Talbot, M. *Media Discourse: Representation and Interaction* (Edinburgh, Edinburgh University Press, 2007) (in Eng.).
16. Wodak, R., Matouschek, B. «We are dealing with people whose origins one can clearly tell just by looking»: critical discourse analysis and study of neonacism in contemporary Austria. *Discourse and Society*. 1993. №4 (2) (in Eng.).

© Мільо А. В. [Мильо А. В.], anrianna1972@gmail.com

Концепт **БІЖЕНЕЦЬ** у дискурсах нових медіа (на матеріалі німецьких офіційних медіа і соціальних мереж) [Концепт **БЕЖЕНЕЦ** в дискурсах новых медиа (на материале немецких официальных медиа и социальных сетей)] (Українською / На укр. яз.)